

INGRID VALENTOVÁ

Pozor schod! aneb co s nadaným žákem

Pozor schod!
aneb co s nadaným žákem

Publikace vznikla s podporou UNICEF. Názory vyjádřené v této publikaci nereflektují automaticky stanovisko a postoje organizace UNICEF.

Texty jsou v elektronické podobě dostupné také na www.zapojmevsechny.cz.

Recenzovala: doc. PhDr. Jana Havigerová, Ph.D.

Národní pedagogický institut České republiky, 2023

ISBN 978-80-7578-124-6

Obsah

Úvod	7
Nemáte žádného žáka s nadáním	9
Kde začít	9
Jak na to?	11
Pozor na skryté nadání	12
Chybná diagnóza	14
Jaké může být nadání	16
Jaký může být nadaný	17
Negativní projevy nadání	18
Mám ho, co dál?	20
Máte ve třídě žáka s nadáním	21
Nadané dítě	21
Jak žáka více podpořit?	25
Jak přizpůsobit výuku?	28
Další možnosti ve výuce	30
Jak podporovat dle stylu učení a talentu	31
Jak hodnotit	32
Kde se vzdělávat v oboru nadání	33
Kde hledat informace a pomoc	34
Máte ve třídě žáka s nadáním s odlišným mateřským jazykem	36
Kdo je žák s OMJ	36
Jak pracovat ve třídě?	38
Přílohy – pracovní listy a jiné	40
Rejstřík	42
Použitá literatura	43
Obraz obuvnický	46

Úvod

Jistě si velká část z vás klade otázku: „Jak to, že u nás ve škole nejsou žádní žáci s nadáním nebo jich můžeme na celé škole spočítat jen na prstech jedné ruky?“ – „Jak to, že nejsou u mě ve třídě?“ Školní třída je tak rozmanitý kolektiv, že v ní s velkou pravděpodobností nějaké nadané žáky máte, pouze hledáte ty nesprávné „geniální počtáře, kteří umí číst už ve třech letech a v první třídě ovládají počty do milionu“. Žáci s nadáním jsou ovšem daleko více skryti. Naopak jejich nadání zastihuje problematické chování, specifické poruchy učení, psychické potíže nebo prostě jen touha „nebýt vidět“.

Tyto otázky se nehoní hlavou jen vám, ale i spouště odborníků. Každý hledá „zlatý grál“, který by napomohl v odkrývání nadání u všech žáků. Tato publikace vám neukáže „zlatý grál“, pouze vás doprovodí při cestě v hledání. Ukáže drobné odlišnosti, které by u vás mohly vyvolat otázku: „A není to náhodou jen nadané dítě?“ Všechno stojí a padá na vaši citlivosti pro různorodé projevy a chuti pomáhat, protože i žáci s nadáním potřebují velkou pomoc na cestě životem, bezpečné prostředí a individuální přístup, stejně jako všechny děti.

A proč se vlastně zabýváme žáky s nadáním? Jsou přeci schopni se o sebe postarat sami. Tento názor zastává do dnešních dob nejen spousta učitelů. Žáci s nadáním mají svoje odlišnosti stejně tak, jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, se kterými už učitelé obvykle pracovat umí. Stejně tak, jako se věnujeme všem ostatním žákům, i nadaní tedy potřebují pomocnou ruku. Každá třída je plná různých osobností, žáků s různými schopnostmi a dovednostmi. Naším úkolem je vytvořit takové prostředí, kde se budou všichni žáci cítit dobře, bezpečně a budou si pomáhat. Uvidí kvality ve svých spolužácích a budou je podporovat. Na nás učitelích je, abychom děti naučili přijímat sami sebe i ostatní takové jací jsou. Žáci s nadáním bývají citliví, perfekcionističtí, nemají uspokojeny nejen studijní potřeby, ale také ty základní. Mohou propadat depresím, být nešťastní, k sobě kritičtí. Přitom při správné podpoře mají tolik co nabídnout nejen školní třídě, ale v budoucnu i nám všem.

MÁTE VE TŘÍDĚ ŽÁKA S NADÁNÍM?

NE...

Str. 9

ANO...

Str. 21

ANO, ŽÁKA S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM...

Str. 36

NEMÁTE VE TŘÍDĚ ŽÁKA S NADÁNÍM

Jste si jistí, že ve třídě nemáte žádného žáka s nadáním?

Víte, že až 20 % dětí má natolik zvýšenou míru nadání, že to v jejich výchově, vzdělávání, socializaci a uspokojování potřeb hraje významnou roli (Vondráková, 2014)? Nadání není pouze skvělý výsledek u bezproblémového dítěte, naopak může být skryto nejistotou samotného dítěte, jeho handicapem nebo prostým nedostatkem podnětů.

Zkuste se soustředit na drobné výkyvy v podávání výkonů svých žáků. Všimněte si nenápadných indicií, které mohou vést k objevení žáka s nadáním. Díky tomu se bude lépe pracovat vám i žákům. Indicie, na které zaměřit svou pozornost, si ukážeme dále.

Kde začít

Začněte u bystrých, chytrých dětí. Zjednodušeně lze říci, že se naučí a vědí dříve, lépe, lehčeji, rychleji, trvaleji, efektivněji a systematictěji a bez potřeby opakovat a procvičovat. Zaměřte se na tyto znaky:

ZNAKY NADÁNÍ	ANO
velká slovní zásoba, snadné osvojování si cizích jazyků, rychlé zapamatování nových slov	
schopnost vyvozovat závěry, schopnost abstrakce a zobecnění	
velké množství informací o různorodých a specifických tématech	
vysoká schopnost analýzy	
skvělá paměť	
schopnost originálního řešení problému/příkladu/zadání	
velká představivost	
nekonvenčnost v názoru nebo úhlu pohledu	
hra s idejemi, myšlenkami a názory	
vysoká schopnost argumentace	
vytrvalost a soustředění na to, co dítě motivuje a zajímá	
tendence k samostatnosti a zodpovědnosti	

ZNAKY NADÁNÍ	ANO
v případě osobního zájmu dítěte nepotřeba vnější motivace (sama činnost mu přináší uspokojení)	
tendence řídit a organizovat ostatní	
tvůrčí činnost (má rádo „výchovy“ – rádo maluje, kreslí, zpívá, píše atp. a přichází s neotřelými nápady)	
citlivost vůči sobě i okolí (vnímá vztahy a atmosféru, je přemýšlivé)	
sebekritika (má na sebe vysoké nároky)	
snaha pozorovat druhé (nechá se druhými inspirovat, aniž by je kopírovalo)	
láska k hudbě (dobře si pamatuje melodie, hraje výborně na hudební nástroj/e, má hudební sluch)	
smysl pro rytmus a vnímání zvuků a tónů	
intenzita v neverbálním projevu (je znát velké množství energie)	
výborné vyjadřování ústní a/nebo písemné	
přesnost ve vyjadřování (hledá i méně obvyklá slova)	
schopnost vysvětlovat a parafrázovat tak, aby druzí pochopili	
vyjadřování v metaforách a v přeneseném významu, citáty jiných autorů, citace z knih k danému tématu	
kladný vztah k logickým hrám a matematickým úkolům (přichází i s neobvyklými řešeními matematických nebo fyzikálních úkolů, opravuje učitele nebo s ním diskutuje)	
zaujatost pro daný úkol, nadšení, vášnivost, intenzita (klade otázky, hledá odpovědi, vše zvažuje, analyzuje)	
předčasný čtenář, obecně láska k četbě (bere si z ní poučení, převádí přečtené do jiných kontextů a souvislostí vlastního života, porovnává s vlastními hodnotami a názory)	
dobrá orientace v moderních technologiích, programování (pomáhá ostatním na počítači)	
radost z diskuzí o vědeckých tématech	
rychlost při učení	
dlouhodobé udržení pozornosti	
projevování soucitu	
perfekcionismus	
morální citlivost	
přednost společnosti starších	
smysl pro humor	

ZNAKY NADÁNÍ	ANO
spravedlnost a čestnost (připomene písemku)	
tendence zpochybňovat autority	

Tab. 1 Znaký nadání (Havigerová, 2011, Stehlíková, 2018)

Pozor! Nadané dítě nevykazuje všechny znaky.

Všechny seznamy charakteristik nadaných mají pouze inspirovat k identifikačním počínům a rozšiřovat naše představy o tom, jak různě se může projevovat mimořádný žák.

Jak na to?

Nejlepším způsobem vyhledávání nadaných žáků pro učitele je pozorování. Žáky pozorujeme nejen při hodinách, ale také o přestávkách či při akcích mimo školu. Určíme si cíl a zapisujeme si krátké poznámky do jednoduchých pozorovacích archů, ty nám pak pomohou při dlouhodobějším vyhodnocení.

Dalším pomocníkem k identifikaci žáka jsou pak rozhovory, diagnostické úlohy, dotazníky, rozbor jeho portfolia, sešitů a dalších produktů. Zkušenější pedagog může zařadit i záměrně inscenované diagnostické situace (Malinová, Maršíčková, 2013).

Nedílnou součástí identifikace jsou i testy vytvořené přímo k tomuto účelu (Invenio), ale pomoci nám mohou i různé soutěže (Logická olympiáda, Matematický klokan, ..), kde se výjimečnost může odkrýt i u starších dětí, které nám dosud unikaly.

DOSTUPNÉ DOTAZNÍKY A TESTY

- ▶ <https://www.invenio.muni.cz/>
- ▶ <https://www.nadanedeti.cz/testy-obecne-informace>
- ▶ <http://skolky.koprivnice.org/sjpvz/dotaznik.html>
- ▶ <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/nomi-metoda-k-identifikaci-nadaných-deti-v-materske-skole>

POZOROVACÍ ARCH				
Jméno žáka:				
Předmět:			Datum:	
Projev situace	Neverbální	Verbální	Motivace	Postup
Při zadání úkolu	naslouchá chvíli, hraje si s penálem	otázky již při instrukcích, skákání do řeči, mumlá si pro sebe	na začátku velká, pak nezám – hraje si; zaujatě se pouští do práce	pracuje před dokončením instrukcí
Při realizaci úkolu	preciznost, koncentrace, když skončí, chodí po třídě	komentuje, diskutuje s učitelem, občas vykřikuje: „Vidíš to!“, „To nejde!“	velké zaujetí, po dokončení ruší ostatní – netrpělivost	nepořádek na stole, vymyslel i varianty navíc (náčrtek)

Tab. 2 Pozorovací arch (Čavojská, 2010)

Doporučená literatura

ČAVOJSKÁ, Magdalena a kol. *Krok za krokem s nadaným žákem: Vyhledáváme rozumově nadané žáky*. Praha: VÚP, 2010. 68 s. ISBN 978-80-87000-42-7.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 144 s. ISBN 978-80-247-3857-4.

MALINOVÁ, Dagmar, MARŠÍČKOVÁ, Petra. *Nadání je třeba rozvíjet*. [online] Most: Most 2000, 2013. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/res/f/most-2000-metodicka-priruccka.pdf>.

STEHLÍKOVÁ, Monika. *Nadané dítě: Jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2018, 160 s. ISBN 978-80-271-0512-0.

Pozor na skryté nadání

Pamatujme i na děti, které své nadání dovedně maskují.

Schopnost hrát role je pro nadané typická a předstírání, že v ničem nevynikám, je v mnoha kolektivech podmínkou úspěchu. Mnohé nadané děti svou odlišnost skrývají vědomými i podvědomými prostředky.

NADANÉ DÍVKY

Skrývání nadání u dívek je typické hlavně z toho důvodu, že jim mnohem více záleží na zapadnutí do kolektivu a jsou toho velmi

dobře schopné. Není výjimkou, že mimořádně nadané dívky již v polovině první třídy žádné nadání nevykazují. Dalším faktorem jsou pak výchovné stereotypy a postoje rodičů. Důsledkem toho mají dívky obecně nižší ambice než chlapci a nízkou sebedůvěru, která může přejít ke skrývání či popírání svých kvalit (Hříbková, 2009).

DVOJÍ VÝJIMEČNOST

Termín pokrývá skupinu osob se senzoryckým nebo tělesným postižením, jedince s poruchami učení nebo s vícenásobným postižením, kteří jsou zároveň nadaní. Nadání u těchto jedinců často zůstává skryté nebo neidentifikované, neboť porucha a nadání se mohou vzájemně maskovat či kompenzovat (Hříbková, 2009).

NADANÝ SE SPECIFICKÝMI PORUCHAMI UČENÍ (SPU)

Jsou to žáci, kteří vykazují mimořádné nadání, ale zároveň podávají ve škole průměrný či podprůměrný výkon, který neodpovídá jejich skutečnému potenciálu. Rozlišujeme tři skupiny nadaných žáků se SPU (Portešová, 2011):

- **Nadání identifikováno, SPU neidentifikováno** – žáci bývají často charakterizováni jako chytrí, ale líní, s nedostatkem motivace, s negativním sebepojetím. Dítě se snaží handicap maskovat, proto nebývá SPU odhaleno.
- **Nadání neidentifikováno, SPU identifikováno** – učitelé tuto skupinu dětí často výrazně podhodnocují. Děti docházejí k přesvědčení, že jsou vadné a snaží se skrývat veškerou svoji originalitu včetně silných stránek. Nerozvíjejí jejich intelektové schopnosti, dítě nedostává odpovídající podnětné materiály, ztrácí motivaci a často na školu rezignuje.
- **Nadání ani SPU neidentifikováno** – tyto děti maskují svůj handicap nadáním, ve škole jsou hodnoceny jako průměrné, ve skutečnosti však fungují na nižší úrovni, než jaké jsou jejich skutečné schopnosti.

Dětem s dvojí výjimečností je většinou potřeba vytvořit plán pedagogické podpory (PLPP) či individuální vzdělávací plán (IVP) na základě doporučení PPP, který umožní realizaci silných stránek i kompenzaci slabých.

Doporučená literatura

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 256 s. ISBN 978-80-247-1998-6.

LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadaný žiak na základnej, strednej a vysokej škole*. Vyd. 1. Bratislava: Iris, 2012b, 543 s. ISBN 978-80-89256-87-7.

MUDRÁK, Jiří. *Nadané děti a jejich rozvoj*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing a.s., 2015, 176 s. ISBN 978-80-247-5089-7.

PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 224 s. ISBN 978-80-7367-990-3.

Chybná diagnóza

Nepřijaté nadání se může projevovat paradoxně – i mnozí odborníci mají problém rozeznat neobvyklé chování nadaných od příznaků některých poruch. Často bývá zaměňováno za ADHD, autismus (nejčastěji Aspergerův syndrom), nevychovanost, ale i za těžké psychiatrické diagnózy a poruchy učení hraničící s nevzdělavatelností.

Následující tabulky nám nastiňují podobnosti mezi nadáním a ADHD a nadáním a autismem. Jejich společné projevy, které se však liší příčinou, vedou k chybným úsudkům. Je tedy nutné se nad chováním žáka zamyslet, pozorněji ho sledovat a najít tu správnou příčinu jeho chování.

ADHD ČI NADÁNÍ		
Společné projevy	Nadání	ADHD
Nedostatek pozornosti	Závislý na prostředí – ve škole pozornost neudrží, protože není dostatečně stimulováno, doma ano.	Situčně nezávislý – nejméně ve dvou odlišných prostředích.
Problém s dokončováním úkolů	Úkol jim nedává smysl, čas nad ním strávený považují za zbytečný.	Vychází z neschopnosti se soustředit na jednu činnost.
Impulzivita	Soutěživost – vykřikují výsledky, aby nebyl někdo rychlejší.	Nejsou schopny odložit okamžité uspokojení svých potřeb.
Mocenské boje s autoritami	Kritické myšlení – zpochybňují slova učitele a diskutují s ním. Chtějí být vnímáni jako rovnocenný partner.	Snížená schopnost regulovat své chování v sociálních situacích.
Potíže s dodržováním pravidel	Pokud jim nedávají smysl, vědomě je nedodržují.	Vychází z hyperaktivity a impulzivity.
Agresivita	Druhé opravují, poučují je, přerušují a nadměrně mluví. Může pramenit také z rozdílných zájmů a úrovně myšlení vzhledem k vrstevníkům.	Vychází z impulzivity a z celkově snížené schopnosti regulovat své chování.

Tab. 3 ADHD a nadání (Šimková, 2013, vlastní zpracování)

ASPERGERŮV SYNDROM ČI NADÁNÍ		
Společné projevy	Nadání	Aspergerův s.
Skvělá paměť	Nové informace propojuje s těmi již získanými, nesnáší nesmyslné memorování.	Uklidňuje se memorováním. Často nepropojuje fakta.
Bohatá slovní zásoba	S porozuměním, používá abstraktní výrazy, slovní hříčky, ironii, vrstevnatý humor.	Memorování, bez porozumění. Nechápe situační vtipy, metaforu, sarkasmus.
Neustálé kladení otázek	Vymýšlí složité otázky k tématu, které ho zajímá.	Opakuje otázky, které slyšel.
Soustředění	Pokud ho při práci něco rozptýlí, dokáže se zase rychle zapojit.	Při rozptýlení se obtížně znovu zapojuje do práce.
Špatné sociální interakce	Nezapadá mezi vrstevníky. Ve skupině s podobnou měrou nadání nemá problém.	Nechápe sociální situace.
Zvláštní intenzivní zájmy	Věnuje se zájmům, které se liší od zájmů vrstevníků (vesmír, historie). Může je měnit.	Úzký profil zájmu (čísla jízdenek). Nerozlišuje podstatné informace od vedlejších.

*Tab. 4 Aspergerův syndrom a nadání
(Amend a kol., 2009, Venclová, 2017, vlastní zpracování)*

DALŠÍ SPOLEČNÉ PROJEVY

- Nemá cit pro taktní jednání, dělá a říká nevhodné a nepřiměřené věci, těžko zahajuje a udržuje rozhovor.
- Miluje logický řád, nemá-li jej, stanovuje pravidla sám a vyžaduje jejich dodržování od druhých, v neznámých situacích reaguje úzkostně.
- Na emoce neodpovídá normálním způsobem.
- Opakující se chování (ťukání prsty, různé pohyby, ...).
- Na emoce neodpovídá normálním způsobem.
- Hypersenzitivita (nesnáší hluk / ostré světlo / pachy) (Venclová, 2017).

Doporučená literatura

ŠIMKOVÁ, Petra. *Riziko chybné identifikace ADHD v souvislosti s nadáním z pohledu učitelů* [Diplomová práce]. Brno: Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, 2013.

VENCLOVÁ, Kateřina Emer. *Systematický úvod do problematiky nadání*. [online] In: Prezi.cz, 2017 [cit. 6. 6. 2020] Dostupné z: <https://prezi.com/psr5c7xela5j/systematicky-uvod-do-nadani-2017/>

Jaké může být nadání

Jednou ze základních potřeb nadaných žáků je seberealizace – rozvoj v tom, v čem mohou být dobří. S talentem pracujeme nikoli proto, abychom talent vytěžili a dítě přetížili (vystresovali), ale proto, aby bylo dítě seberealizované a spokojené, mělo před sebou výzvy odpovídající jeho pozitivní odlišnosti, rozvíjející jeho mimořádně silné stránky. Dítě může své nadání projevit talentem v jakékoliv oblasti. Není to však pravidlem. Může se také stát, že (oproti vžitým předpokladům) neprojeví žádnou výjimečnost, která by byla ve škole či jinde znatelná. Je tedy nutné u každé nestandardní situace zvažovat, zda se nejedná o nadání. Zkuste se zamyslet a u každého školního předmětu najdete žáka, který je jiný než ostatní:

- **Matematika** – jeden z nejčastějších předmětů, kde lze pozorovat výjimečné výkony, dítě rádo řeší obtížné úlohy, vymýšlí nové způsoby řešení a má velkou schopnost abstraktního myšlení.
- **Český jazyk** – jazykově nadané dítě má schopnost dobře zacházet se slovy a komunikovat, má vysoce vyvinuté dovednosti v oblasti mluvené i psané řeči, v gramatice, ale také má cit pro melodii, intonaci, rytmus apod. Má větší slovní zásobu a používá odlišné slovní druhy, než je v daném věku běžné.
- **Cizí jazyk** – s předchozím předmětem souvisejí také cizí jazyky, dítě je schopno naučit se lehce jakémukoliv cizímu jazyku často pouze z vlastního pozorování a poslouchání (filmy, videa na internetu).
- **Přírodověda** – dítě má schopnost dobře rozeznat a využívat vlastnosti a charakteristiky prostředí, třídít je, klasifikovat, pozorovat, rozpoznávat pravidla a vzory a umí je využít. Chápe souvislosti jak v živé, tak neživé přírodě.

- **Výtvarná výchova a pracovní činnosti** – dítě je zručné, má velikou fantazii, výtvarný projev je nadprůměrný již v nízkém věku, často nestihne zadanou práci, protože řeší detaily, maluje na okraje.
- **Tělesná výchova** – nadprůměrné schopnosti v oblasti fyzické činnosti, řízení vlastního těla, vyniká ve sportu.
- **Hudební výchova** – hudební sluch, rytmus, velký zájem o hudbu. Dítě vykazuje velké pokroky ve hře na hudební nástroj a tvořivě si hudbu osvojuje (Gardner, 1999).

Ve školách jsou nejčastěji podporovány talenty v matematice a v cizím jazyce. Nezapomeňme však i na přírodovědu, biologii, astronomii, historii a další. I v těchto oblastech se od dětí můžeme ledasco přiučit. Dalším jsou pak sporty a výtvarný či hudební talent, i na tyto talenty by měl učitel upozornit, rodiče si totiž nemusí být této výjimečnosti vědomi a dítě nerozvíjejí.

Jaký může být nadaný

Jak už jistě víte, děti s nadáním nelze rozdělit do určitých skupin, každé dítě má své individuální potřeby, každé se projevuje jinak. Má pouze pomoci při představě, jak mohou být nadaní odlišní, jak se mohou projevovat ve školním prostředí a tím pomoci při identifikaci.

- **Dítě s výjimečnými projevy** – toto dítě vyniká od mládí nadprůměrnými schopnostmi. Může být také citlivější na stres, úzkostlivý, perfekcionista, může mít introvertní rysy.
- **Dítě s pozitivním vztahem ke škole** – ve škole si vede dobře, je disciplinované a dobře přizpůsobené. Je oblíbené ve třídě a má pozitivní vztah k učení.
- **Dítě s pozitivním vztahem k učení** – má dobrou paměť a široký rozsah vědomostí, rychle se učí a rychle chápe, rádo své vědomosti sdílí s ostatními, je aktivní. Může být netrpělivé (vykřikovat, upozorňovat na sebe, nečekat na ostatní) a opravovat spolužáky i učitele.
- **Dítě s negativním vztahem ke škole a systému** – má obtíže s adaptací na běžné školní podmínky, což se může projevit nepřizpůsobivým chováním (nespolupracuje, je výbušné, negativní) nebo rezignací.

- **Dítě s introvertním zaměřením** – má dobře rozvinuté schopnosti, ale není vždy snadné je rozpoznat kvůli jeho introvertnímu chování – je pasivní, nehlásí se, neprojevuje své nadání.
- **Dítě s dvojitou výjimečností** – děti se senzoryckým, tělesným postižením, s poruchami učení nebo vícenásobným postižením, které jsou zároveň nadané (viz str. 13).

Všechny tyto skupiny prolíná jeden typ a to jsou děti, které zatím nebyly identifikovány, jsou skryté. Jejich projevy si učitelé špatně vykládají, nerozumí jim, nebo své nadání žáci dovedně maskují. Systémem proplouvají, jejich potřeby nejsou uspokojeny a to může napáchat vážné škody na jejich psychice. Proto je vyhledávání žáků s nadáním tak důležité! (viz str. 13) (Dle Laznibatové, 2012b a Hříbkové, 2012, upraveno autorkou)

Doporučená literatura

GARDNER, Howard. *Dimenze myšlení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 400 s. ISBN 80-7178-279-3.

NEIHART & BETTS in HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Rizikové skupiny, typy a profily nadaných žáků (studentů)* [online] In: Svět nadání, 2012. ISSN 1805-7217
Dostupné z: <https://www.talentovani.cz/aktualni-cislo/cislo-2-rocnik-i-2012>

LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadaný žiak na základnej, strednej a vysokej škole*. Vyd. 1. Bratislava: Iris, 2012b, 543 s. ISBN 978-80-89256-87-7.

Negativní projevy nadání

Pozor však na druhou stranu nadání, to totiž skýtá nejen mylně předpokládaná pozitiva, ale naopak často negativa, se kterými musí samo dítě pracovat, a pokud nenalezne adekvátní pomoc, může to mít až fatální následky. Je třeba najít správnou příčinu a neřešit pouze projevy. Ty jsou často řešeny dle zvyklostí, a to tou nejhorší možnou cestou, tj. zvýšením tlaku na dítě.

DEPRESE

Pokud umístíme nadané dítě do školy, kde se této problematice nevěnují, nebo se samo neseťká s porozuměním, může se dostat do „**pasti nepřijetí**“. Žák, jehož originalita (skutečná osobnost) není přijímána, se dostává do depresí, protože má pocit, že situaci nemůže sám ovlivnit či vyřešit. Dalším spouštěčem deprese, a s tím souvisejícím školním neprospěchem, je hodnocení a neustálá kritika, které jsou přítomny v některých rodinách, třídách či mimoškolních kolektivech. Vedle depresí

se uvádí i úzkosti z reálného stavu světa, ohrožení rodiny, války, ... (Sejvalová, 2004, Laznibatová, 2012a).

PERFEKCIONISMUS

Mnohé nadané děti se snaží být neustále bezchybné. Mají komplexní idealistické představy, na jejichž základě stanovují sobě i ostatním nereálné cíle, které oni nebo jejich okolí nedokáže splnit. Svou nespokojenost dávají často najevo silnou, ale z jejich úhlu pohledu zcela adekvátní reakcí. Jsou se svými výsledky nespokojené, obviňují samy sebe, podceňují se. Mají nízké sebevědomí, které zhusta maskují povýšeným, až arogantním chováním (Machů, 2006, Laznibatová, 2012b).

SUPERSENZITIVITA

Supersenzitivita (overexcitability) je extrémně zvýšená přecitlivělost na různé vnitřní i vnější podněty. Dítě vnímá intenzivněji hluk, světlo, vůně, pachy, mohou mu vadit určité tkaniny, je citlivé k hudbě. Také se projevuje extrémním prožíváním emocí (jak pozitivních, tak negativních), velkou empatií k druhým, ta je však může paralyzovat. Nadané děti mohou mít všechny formy nadměrné citlivosti, ale také jen jednu nebo dvě (Sword, 2013).

NEROVNOMĚRNÝ VÝVOJ

Nadané dítě se vyvíjí po rozumové stránce mnohem rychleji než po stránce fyzické a emoční. Asynchronii lze pozorovat u předškolních dětí, které plynule čtou, ale mají problémy s motorikou či grafomotorikou. Verbální schopnosti jsou průměrné, nedokážou přesně popsat své myšlenky, a dochází tak k nedorozumění mezi dospělými i vrstevníky. Dítě dokáže složitou situaci pochopit, ale nedokáže ji emocionálně zpracovat, to pak zapříčiňuje další problémy (Machů, 2006, Kroupová, 2016).

Doporučená literatura

KROUPOVÁ, Kateřina a kol. *Slovník speciálněpedagogické terminologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2016, 328 s. ISBN 978-80-247-5264-8.

LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa, jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Vyd. 4. Bratislava: Iris, 2012a, 394 s. ISBN 978-80-89256-99-0.

MACHŮ, Eva. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 64 s. ISBN 80-210-3979-5.

SEJVALOVÁ, Jitka. *Talent a nadání*. Praha: IDM MŠMT, 2004, 60 s. ISBN 80-86784-03-7.

SWORD, Lesley (2013). *Nadměrná vzrušivost nervové soustavy u nadaných dětí* [online]. In: *deti.mensa.cz* [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace-problemy-socialni-emocionalni&aid=327>

Mám ho, co dál?

Našli jste ho, ať už je to třídní hvězda, skrytý nadaný, stydlivý, nebo problémový žák s podezřením na ADHD, autismus či poruchy učení.

CO TEĎ?

- Citlivě oznámit své podezření rodičům.
- Zjistit a srozumitelně popsat specifika dítěte (projevy nadání, talenty, silné i slabé stránky, zvláštní znalosti, dovednosti a další originální projevy – vč. negativně vnímaných).
- Doporučit rodičům navštívit s dítětem specialistu, školské poradenské zařízení (PPP, SPC) či školní poradenské pracoviště, které diagnostikuje případné nadání a pomůže při tvorbě IVP (viz str. 25).
- Zajistit diferenciaci výuky, nejen úkoly navíc.
- V případě potřeby získat prostor pro samostatnou práci s dítětem nebo skupinu nadaných žáků k uspokojení jejich skutečných potřeb.
- Zjistit zájem žáka o vlastní projekty, online kurzy, zvláštní roli ve třídě, soutěže, stáže, mentoring – souvislé průvodcovství jeho samostudiem.
- Sehnat skupinu dětí s podobným způsobem myšlení (studijní skupina ve škole, středisko volného času, skupiny online, ...).
- Vlastní vzdělávání učitele k hlubšímu pochopení a podpoření dítěte (NPI ČR, stáže, sdílení s kolegy, odborníky, rodiči, ...).
- Slabé stránky žáka řešit velmi citlivě (objem nápravné práce nesmí nikdy převýšit objem seberealizace).
- Sledovat, při čem dítě kvete, jak probíhá seberealizace, kde má šanci na uplatnění, nebránit v rozvoji vlastním směrem a vlastním tempem (Venclová, 2017).

Nejste si jistí? Pokud máte jen trochu pocit, že by dítě mohlo být nadané, pracujte s ním tak.

Doporučená literatura

VENCLOVÁ, Kateřina Emer. *Systematický úvod do problematiky nadání*. [online] In: *Prezi.cz*, 2017 [cit. 6. 6. 2020] Dostupné z: <https://prezi.com/psf5c7xela5j/systematicky-uvod-do-nadani-2017/>

MÁTE VE TŘÍDĚ ŽÁKA S NADÁNÍM

Už tento poznatek je velice pozitivní, minimálně jedno nadané dítě ve vaší třídě bylo odhaleno a teď je před vámi další cesta.

Ale pozor! Nezapomeňte, že dětí s nadáním je daleko víc, než se může zdát. Možná právě vy máte ve třídě nadaných více, proto neusněte na vavřínech, dál vyhledávejte, ať vám některé neunikne.

Nadané dítě

Toto je ta nejdůležitější část, tedy poznat dítě samotné, poznat jeho potřeby a správně je rozvíjet.

V mnohém lumpovi nebo v pasivním žákovi může podporující péče probudit nejen skryté talenty, ale i radost ze života a ochotu spolupracovat na svém rozkvětu. To, co se zprvu jeví jako práce navíc, může nakonec nejen práci ušetřit, ale především učinit učitelský úděl radostnějším, když vidíme, jak nové přístupy k nadání pomáhají uspokojovat potřeby všech dětí. Najděte výhody práce s nadaným a naučte se pracovat s nevýhodami a specifickými problémy. Nezapomeňte nejen rozvíjet jeho potenciál, ale pracujte i na jeho slabínách a socializaci. I z nevýhod a problémů se mohou stát výhody.

Při poznávání silných stránek a potřeb nadaného spolupracujte s rodiči. Poradte se s pedagogicko-psychologickou poradnou a s dalšími odborníky. Nesmíme zapomenout na učitele MŠ, kam dítě docházelo, a samozřejmě i na ostatní učitele a vedení školy, kteří vám mohou pomoci a poradit v neočekávaných situacích. Nejdůležitější je však spolupráce se samotným dítětem.

Nebojte se.

JAK PŘÍSTUPOVAT KE VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH?

Učitel na základní škole je jednou z nejdůležitějších osob, se kterou se nadaný žák setká. Někdy však zapomínáme, že děti jednou dozrají, vyrostou a to, jak se k nim teď chováme, v nich zůstane. **Jako učitelé bychom neměli podlehnout iluzi, že žáci s nadáním naši podporu nepotřebují.** Potřebují ji stejně tak, jako všichni ostatní žáci nehledě na diagnózu.

Učitel uplatňuje nedirektivní – neautoritativní přístup

- Komunikujte neautoritativně jako partner (pokud se dítě chová dospěle, jedejte s ním jako s dospělým).
- Vytvářejte inspirativní, tvořivou atmosféru, podporujte kreativitu (vymýšlejte další úkoly a hry).
- Vytvářejte bezpečné prostředí, kde se žáci učí kultivovaně vyjadřovat své názory a pocity, naslouchejte jim.
- Mějte realistická očekávání (ne nízká ani vysoká).
- Přenechejte podíl na iniciativě dětem.

Ved'te žáky ke stanovování si reálných cílů

- Pomáhejte při korekci vysokých cílů a projevech nezdravého perfekcionismu.
- Naučte žáky oceňovat vlastní silné stránky.
- Využívejte pozitivní hodnocení a sebehodnocení.
- Povzbuzujte žáky k dalším aktivitám, dejte jim prostor k prezentaci vlastní práce, pokud mají zájem.
- Ved'te žáky k sebeřízení a zdravému přístupu k sobě (respektování potřeb svého organismu).
- Obtížnost a náročnost zadaných úkolů by měla odpovídat úrovni schopností, aby žáci s nadáním pocítili náročnost úkolu a museli vyvinout úsilí k jeho vyřešení, k dosažení stanoveného cíle.
- Nehodnoťte výsledek, ale práci, která za výsledkem stojí.
- Podněcujte je k dalšímu rozvoji vlastních schopností.

Akceptujte žáka s jeho specifiky

- Zohledňujte slabší a rozvíjejte žákovy silnější stránky.
- Udržte si zdravý nadhled nad netypickými projevy, stavy a náladami (hypersenzitivita, nepřízpůsobivost, individualismus, perfekcionismus, neochota přijmout neúspěch).
- Akceptujte nesouhlas, protiargumentaci či upozornění na chyby ze strany žáka.
- Nenuťte žáky pracovat v hodině za každou cenu, pokud nejsou nastaveni na podávání výkonu (jiná náplň hodiny či vlastní pravidla).
- Tolerujte asynchronie, disproporce vývinu a nepravidelnost v podávání výkonu (dovolte psát tiskacím písmem nebo používat klávesnici).
- Umožněte dětem použít vlastní výrazové prostředky a techniky učení.
- Podporujte rozvoj podle individuálních předpokladů a možností dětí.

Uplatňujte ve třídě kooperativní aktivity, ne konkurenční

- Podporujte komunikaci a vzájemnou spolupráci.
- Nevyvolávejte soupeření mezi žáky, soutěžení na čas.
- Učte žáky vzájemnému korektnímu přístupu, uče možnostem, jak si vzájemně pomáhat.
- Problémové situace neřešte udílením poznámek.
- Vytvořte bohatou nabídku aktivit, aby se mohl každý zapojit do učebních činností, různých programů, dílen, soutěží a jiných aktivit. Aktivity by měly být atraktivní a vzrušující a měly by otevřít možnost zažít úspěch a vlastní uznání. Důležité je iniciovat zájem a objevování znalostí a zálib v učení různými atraktivními metodami či zdroji informací. Využívejte moderní technologie.
- Dovolte dětem samostatně myslet, rozhodovat se a zpětně hodnotit vlastní rozhodnutí, vyslovovat vlastní myšlenky dříve, než dospěly k samotnému závěru. Umožněte jim, aby vlastní postupy a procesy odhalily postupně samy.

- Užívejte si to! (Sejvalová, 2004, Havigerová, 2011, Laznibatová, 2012b)

JAK S NIMI NEPRACOVAT?

- Nedávejte stále stejné úkoly. Zkuste příklady se stupňující se obtížností a prohlubující vědomosti.
- Nebazírujte zbytečně na jednom postupu při řešení příkladu, nadaní mají spoustu nápadů. Zkuste jejich postup pochopit a náležitě ocenit.

JAK DÁL?

- Začít musíte u sebe.
- Vytvořte funkční systém práce s nadaným žákem sami, nikdo ho za vás neudělá. Inspirujte se tam, kde s nadanými pracují (jiné ZŠ, různé organizace viz str.42).
- Výchovné a vzdělávací obtíže nadaných žáků plynoucí z rozdílů v nadání vnímejte jako výzvu, povzbuzení k vlastnímu pedagogickému růstu.
- Dosažení pozitivní změny otevře přístup k hledání dalších způsobů řešení problémů (často i k žádoucímu ulehčení práce).
- Dosáhnout změny je „běh na dlouhou trať“, ovšem to, co do ní vložíte, nebude zmarněno. Podpora zdravého rozvoje dětí je pro budoucnost klíčová.
- Úspěch závisí i na lidech, kteří s vámi budou spolupracovat. Jde o přeměnu českých škol na prostředí, jejichž návštěva dává všem dětem smysl (Čermák, Turinová, 2005).

Doporučená literatura

ČERMÁK, Vladimír, TURINOVÁ, Lara. *Nadaní žáci na základní škole*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2005, 50 s. ISBN 80-7044-715-X.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 144 s. ISBN 978-80-247-3857-4.

LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadaný žiak na základnej, strednej a vysokej škole*. Bratislava: Iris, 2012b, 543 s. ISBN 978-80-89256-87-7.

SEJVALOVÁ, Jitka. *Talent a nadání*. Praha: IDM MŠMT, 2004, 60 s. ISBN 80-86784-03-7.

Jak žáka více podpořit?

Nadané žáky můžeme ve škole podporovat nejen naším záplem. Pomoci s prací a individualizovanou výukou nám mohou také podpůrná opatření (PO) vycházející ze zákona.

ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně pedagogická centra (SPC) zajišťují pro žáky a jejich zákonné zástupce diagnostickou, informační a poradenskou činnost. Pokud je nadání dítěte ve škole adekvátně rozvíjeno a dítě je ve škole spokojené, není spolupráce s PPP či SPC potřebná. Pokud však vzniknou obtíže, se kterými si škola nedokáže poradit, je návštěva zákonnému zástupci doporučena. Kromě samotné diagnostiky je doporučen učiteli postup práce a dítě je zařazeno do určitého stupně podpůrných opatření dle obtíží (MŠMT, 2021a).

PLÁN PEDAGOGICKÉ PODPORY (PLPP)

PLPP je podpůrné opatření 1. stupně a představuje minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání. Vypracovává jej osoba určená školou (třídní učitel, výchovný poradce, ...). Po třech měsících jej škola vyhodnotí a v případě, že opatření nejsou dostatečná, doporučí zákonným zástupcům navštívit s žákem pedagogicko-psychologickou poradnu (NPI ČR, 2021).

PEDAGOGICKÁ INTERVENCE

Pedagogická intervence spadá do 1. stupně PO a je vykonávána libovolným pedagogickým pracovníkem v rámci družiny, školního klubu či hodinou po vyučování. Pro nadané žáky je vhodná pro rozvoj učebních stylů, talentů, přípravu na soutěže a olympiády. Důležitý je pro nadaného žáka individuální přístup a váš zájem (MŠMT, 2021a).

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN (IVP)

Patří do PO od 2. stupně a vypracovává jej škola na základě doporučení PPP a žádosti zákonného zástupce žáka. Vychází ze ŠVP a minimálně jednou za rok jeho naplnění kontroluje PPP (SPC) společně se školou (NPI ČR, 2021).

- ▶ <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10466>
- ▶ www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/nadani/literatura/tvorime_ivp_mimoradne_nadaneho_zaka.pdf

FINANČNÍ PODPORA

Žák s nadáním má od 2. stupně PO nárok na finanční podporu (1. st. PO je bez finanční podpory). Kromě pomůcek univerzálních jsou finance poskytovány i na pomůcky, které jsou přímo určeny pro žáky s nadáním.

Stupeň PO	Kompenzační pomůcka, speciální učebnice nebo speciální učební pomůcka	Normovaná finanční náročnost	
2. st.	Základní materiální vybavení pro nadaného či mimořádně nadaného žáka (vč. spotřebního materiálu)	500 Kč	
	Mikroskop	2 000 Kč	
	Preparační soupravy	500 Kč	
	Mapy	500 Kč	
	Glóbus	1 500 Kč	
	Elektronické a technické stavebnice	5 000 Kč	
	Kopírovací karta (např. do knihovny)	1 000 Kč	
	Flipchart	3 000 Kč	
	Průkazy do knihoven s online přístupy k odborným databázím	600 Kč	
	Alternativní učebnice a učební texty	1 000 Kč	
	Encyklopedie, atlasy a odborné slovníky	2 000 Kč	
	Soubor pomůcek/publikací pro rozvoj nadání	3 000 Kč	
	Sada materiálového vybavení pro zpracování (soutěžních) projektů	1 000 Kč	
	Výukový software	2 000 Kč	
	Tablet	5 000 Kč	
	3. st.	Mikroskop	10 000 Kč
		Binokulární lupa	10 000 Kč
Dalekohled		10 000 Kč	
Odborné knihy pro oblasti rozšiřujícího učiva včetně elektronických publikací		3 000 Kč	
Odborné časopisy (elektronické verze včetně ročního předplatného)		2 000 Kč	
Pronájem (vybavení) odborného pracoviště včetně odborného personálu		50 000 Kč	
Soubor pomůcek/publikací pro rozvoj nadání		6 000 Kč	
Sada materiálového vybavení pro zpracování (soutěžních) projektů		3 000 Kč	
Výukový software		4 000 Kč	
Odborné programy pro podporu sběru, evidence nebo zpracování výzkumných dat		20 000 Kč	

	Počítač/notebook/tablet (dle potřeby žáka)	12 000 Kč
	Videokamera a stříhačský program	7 000 Kč
4. st.	Soupravy na přírodovědné pokusy a výzkumy	30 000 Kč
	Odborné knihy a časopisy včetně elektronických pro podporu výzkumné činnosti	10 000 Kč
	Odborné programy pro podporu sběru, evidence nebo zpracování výzkumných dat	50 000 Kč
	Licence pro online přístup k databázím odborných publikací	50 000 Kč

Tab. 5 Podpůrná opatření (ČESKO, 2021)

DALŠÍ MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ

Některé kraje nabízejí další podporu pro nadané žáky nad rámec poradenských opatření. Mnohé doplňky se dají financovat z prostředků školy, rodičů i neziskového sektoru. Výhodným řešením je zřízení fondu na potřeby nadaných při SRPŠ, potřebné pomůcky tak mohou učitelé pořídit okamžitě a rodiče do fondu přispívají dobrovolně dle svých možností a čerpané podpory. Lze také navštívit soukromého specialistu, který navrhne další možnosti.

Doporučená literatura

ČESKO. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. [online] In: msmt.cz [cit. 9. 10. 2021] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasiky-ke-skolskemu-zakonu>

NÚV. Podpůrná opatření. [online] In: Nuv.cz [cit. 2. 4. 2021].

Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni?highlightWords=intervence+nad%C3%A1n%C3%AD>

NPI ČR. Plány IVP a PLPP. [online] In: RVP.cz [cit. 2. 4. 2021]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10466>

Jak přizpůsobit výuku?

Zmíněné varianty vzdělávání jsou součástí IVP (doporučení PPP) nebo jej škola na základě dohody se zákonným zástupcem zajistí sama.

Akcelerační varianta – tzv. urychlující varianta, při které vznikají takové změny ve vzdělávání, že dochází ke zkrácení školní docházky. Využívá různé organizační formy:

- Předčasný nástup do školy či nástup do druhého ročníku.
- Přeskakování ročníků.
- Ukončení výuky určitého předmětu za kratší dobu.
- Možnost výběru náročnějších volitelných předmětů.
- Docházka na výuku určitého předmětu do vyššího ročníku (Hříbková, 2007).
- **Nevýhody** – sociální nezralost, náročnější prostředí, akademický tlak a neschopnost se s ním vyrovnat, mezery v přípravě, fyzická a emocionální nezralost, možnost frustrace, syndrom vyhoření, nedostatek sociálních aktivit odpovídajících věku (Novotná, 2004).
Pozor! V danou chvíli se akcelerace může jevit jako vyhovující, ale později (zejména s nástupem pubescence) může přinášet více problémů než výhod, proto je důležité zvážit i rizika budoucí.

Enrichment varianta – tzv. obohacující varianta se zaměřuje na práci s obsahem učiva, na jeho rozšíření, obohacení a prohloubení. Realizuje se většinou v běžných třídách, proto se jedná o integrační variantu. Také využívá více organizačních forem (Hříbková, 2007):

- Jmenování mentora, asistované samostudium (s mentorem).
- Skupinové vyučování.
- Projektové vyučování.
- Možnost výběru náročnějších volitelných předmětů.

Obohacení	Není obohacení
Rozšíření učiva či náhrada tradiční učební aktivity.	Více práce v hodině.
Používá kreativní a produktivní myšlení.	Používá reproduktivní myšlení.
Rozvíjí vyšší úroveň myšlení, podporuje představivost a generalizaci.	Tvrdá práce v hodině založená na učení jmen, míst, faktů...
Všestranně rozvíjí osobnost, je založeno na vzdělávacích potřebách nadaných.	Nabídka nadstandardních separovaných informací, které nemají užitek.
Rozvoj samostatného kritického myšlení.	Práce na základě algoritmických postupů.
Učit se věci, které vycházejí z určité podstaty a mají praktické vyústění.	Učit děti jen proto, aby byly aktivizované.

Tab. 6 Parametry dobře zvoleného obohacení (Machů, 2006)

- **Nevýhody** – úprava školního rozvrhu, speciální příprava učitelů (Novotná, 2004).

Doporučená literatura

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Základní témata problematiky nadaných*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha s.r.o., 2007, 72 s. ISBN 978-80-86723-25-9.

MACHŮ, Eva. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 64 s. ISBN 80-210-3979-5.

NOVOTNÁ, Lucie. *Možnosti rozvoje potenciálu mimořádně nadaných ve školním prostředí*. [online] In: Metodický portál: Články, 2004 [cit. 14. 8. 2020].

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/23/MOZNOSTI-ROZVOJE-POTENCIALU-MIMORADNE-NADANYCH-VE-SKOLNIM-PROSTREDI.html/#1>

METODY

Klasické výukové metody

- Slovní, názorně demonstrační, dovednostně-praktické.

Metody aktivizující

Hlavní myšlenkou této metody je přeměnit žáka z pasivního posluchače na aktivního partnera pedagoga. Tam, kde ostatní vyplňují již vytvořené úlohy, mohou žáci s nadáním úlohy tvořit (individuálně nebo ve vlastním týmu).

- Heuristické, řešení problémů, projektová výuka, kritické myšlení, didaktické hry, diskuzní, brainstorming.

Komplexní výukové metody

- Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků, výuka dramatem, otevřené učení, učení v životních situacích, skupinová a kooperativní výuka, partnerská výuka, zprostředkované učení (Štáva a kol., 2010).

ÚPRAVA PROSTŘEDÍ

Úprava prostředí pro nadané žáky je vhodná z toho důvodu, že žáci s nadáním oproti svým vrstevníkům tráví více času samostudiem, a vyžadují tak pestřejší prostředí. To jim umožníme vhodnými materiálními i psychosociálními podmínkami a flexibilní nabídkou výukových programů.

- Učební centra, místnost pomůcek, tematicky zaměřené výlety, soutěže, mentoring – zprostředkování spolupráce mezi žákem a odborníkem, žák jako pomocný učitel, víkendové a letní programy, klidová zóna pro samostudium (Machů, 2006).

Doporučená literatura

MACHŮ, Eva. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 64 s. ISBN 80-210-3979-5.

ŠTÁVA, Jan a kol. *Praktická příručka pro učitele o práci s talentovanými žáky na středních školách*. Vyd. 1. Brno: Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu, z. s. p. o., 2010, 44 s. ISBN 978-80-254-8122-6.

Jak podporovat dle stylu učení a talentu

Učitel také nesmí opomenout, že každý žák má svůj specifický styl učení. Pokud učitel ve výuce preferuje pouze ten „svůj“, žáci s jiným stylem pak mohou mít problémy s porozuměním zadaným instrukcím apod.

VARK – čtyři styly, jakými se člověk nejnadhěji naučí (Visual, Aural/auditory, Read/write, Kinesthetic) dělíme na (Lojová, Vlčková, 2011, VARK Learn, ©2020):

- **Vizuální typ (neverbální)** – dominantní zrak, problém s obyčejným textem, výkladem, je potřeba obrazová opora. Vhodné používat obrázky, videa, prezentace, mapy, grafy, myšlenkové mapy. Používat různé fonty, podtržítka, různé barvy písma a zvýraznění. Používat symboly, barevné kartičky, poznámky.
- **Auditivní typ** – dominantní sluch, problém s vizuální stránkou. Vhodné jsou diskuze, argumenty vlastní i ostatních spolužáků. Opakování informací ostatním. Je vhodné používat záznamníky, poslouchat podcasty, nahrávat si získané informace. Převádět obrázky a grafy atd. do hlasových záznamů.
- **Vizuálně-verbální typ** – dominantní zrak, upřednostňuje čtení a psaní ve všech jeho formách. Je vhodné používat seznamy, kategorie, třídít dle hierarchie, odrážky, číslované odstavce apod. Správně používat nadpisy a podnadpisy, které napovědí, co bude obsahem.
- **Kinestetický typ** – dominantní pohyb, hmat, manipulace. Vhodné jsou proto experimenty, zážitkové učení, projekty, praktické činnosti apod., dokumenty a autobiografie.
- **Multimodální typ** – kombinuje dva a více zmíněných typů. Učitel by měl nabízet více možností pro využití různých stylů učení, z nichž si mohou žáci vybírat.

Již zmíněné možné talenty (viz str. 16) lze také vhodně podpořit.

- **Jazykový talent** – vymyšlení příběhů a jejich vyprávění, používání příběhů i v ostatních předmětech (v matematice), rozhovory, diskuze, formulování vlastních názorů na různá témata, vedení třídní kroniky či školního časopisu, psaní vlastního či třídního blogu, webových stránek, vedení osobních deníků, literární portfolio, sbírky vtipů, psaní básní (i v rámci hodiny, verše na slovní

druhy, matematické příklady apod.), mnemotechnické pomůcky, vymyšlení akrostichů, slovní hříčky, hádanky, křížovky, zavedení třídní knihovny, čtení všech druhů literárních děl, psaní recenzí a hodnocení výrobků, psaní dopisů.

- **Matematický talent** – skládání puzzle, hry s modely, hlavolamy, šachy, logické hádanky, šifry a kódy, logické a deduktivní hry, sekvenční myšlení krok-za-krokem, předpovídání (když se děje toto, vymyslet, co bude následovat a ověřit to), používání grafů, tabulek, diagramů, časové osy, používání rovnic, odvozování důkazů, sbírání dat, jejich analyzování, referování s ostatními o výsledcích, vizualizace číselných výsledků, vynalézání a vynálezy, projektování a stavba modelů, programování, analýza a upravování existujících programů, plánování.
- **Přírodovědný talent** – používání přírodních metafor, učení pomocí dotazování, pozorování fauny a flóry, tvorba záznamů, označování přírodovědných exemplářů, tvorba sbírek přírodních materiálů (herbáře, sbírky hmyzu a kamenů), učení o účincích výživy na člověka, na učení apod., umělecké zpracování zážitků a zkušeností z přírody a souvisejících s přírodovědnou inteligencí, studie a experimenty, biologické olympiády, tvorba vlastních systémů třídění a klasifikací, životopisy slavných přírodovědců (projekty, nástěnky, výstavy), kontakty na pracoviště a projekty zabývající se profesně přírodovědou, na zájmová sdružení v oboru, besedy, exkurze s odborníky a ostatními nadanými, pobyt v přírodě (Havigerová, 2011).

Jak hodnotit

Toto je otázka, která zajímá nejednoho učitele nadaných žáků. Je těžké srovnávat nesrovnatelné, hodnotit něco, co dalece přesahuje náš klasifikační systém. Hlavním cílem hodnocení by mělo být vedení k efektivnímu způsobu práce, cílená rada a poučení zaměřené na zlepšení výkonů, na odstranění chyb a nedostatků v práci žáka. Nejlepším se jeví slovní hodnocení, ke kterému se přiklání čím dál více škol a učitelů. Hodnotíme žáka samotného s jeho výkony a postupy či propady, které pozorujeme během celého roku. Nesrovnáváme ho s výkony spolužáků (Machů, Kočvarová, 2013). Dalším z možných hodnocení je pak sebehodnocení, někteří s ním však mohou mít problémy. Žáci s nadáním bývají často perfekcionisté, sami nejsou

se svými výsledky spokojeni, podceňují se. Slovní hodnocení tedy nemusí splňovat to, co učitel či žák očekává. Je potřeba s žákem na sebehodnocení pracovat. Práce je to dlouhodobá, ale nakonec přinese kýžené výsledky (Laznibatová, 2012b).

Bohužel neexistuje jednoznačný způsob hodnocení vhodný pro žáky s nadáním. Každý žák je jiný, jiné je jeho nadání, jeho specifika, ale také školní třída. Je potřeba hledat optimální rovnováhu a tu musí najít každý učitel sám dle specifík žáka. Je na každém učiteli i žákovi najít motivující a podporující formu poskytování zpětné vazby, která ale nesmí přetěžovat učitele ani žáka časově ani emočně.

Zkuste se inspirovat ověřeným konceptem, který funguje na škole pro mimořádně nadané děti v Bratislavě:

<https://smnd.sk/teplicka/vyucovanie/hodnotenie-ziakov>

Doporučená literatura

MACHŮ, Eva, KOČVAROVÁ, Ilona a kol. *Kvalita školy z hlediska péče o nadané žáky*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2013, 135 s. ISBN 978-80-7454-316-6.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 144 s. ISBN 978-80-247-3857-4.

LOJOVÁ, Gabriela, VLČKOVÁ, Kateřina. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 231 s. ISBN 978-80-7367-876-0.

Vark-learn.com: *VARK Strategies* [online] In: Vark-learn.com. [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://vark-learn.com/strategies/>

Kde se vzdělávat v oboru nadání

Vlastní aktualizace a vzdělávání jsou důležité ve všech oborech a oblastech vzdělávání, jinak tomu není ani u vzdělávání nadaných žáků. O to více je další vzdělávání učitele potřebné, aby dokázal žáky s nadáním zaujmout, najít pro každého ten nejlepší způsob, aby se nejen jeho nadání, ale i jeho slabiny mohly rozvíjet (Hříbková, 2009). V současné době v České republice neexistuje žádné vysokoškolské ani specializační studium v dané problematice. Jsou však dostupná různá školení, workshopy, konference apod.

Kde hledat informace a pomoc

Společnost pro talent a nadání – česká pobočka ECHA. Poskytuje rodičům, učitelům, psychologům i dalším odborníkům v ČR informace z oblasti péče o nadané.

- ▶ <https://www.talent-nadani.cz/>
- ▶ www.echa.info

NPI ČR – zde naleznete konkrétní nabídku vzdělávání pedagogických pracovníků v oboru nadání.

- ▶ www.npicr.cz
- ▶ <https://www.talentovani.cz/>

Talnet – poskytuje prostor pro komunikaci, diskuzi a řešení problémů vědeckých i jiných s podobně zaměřenými studenty. Nabízí semináře pro učitele.

- ▶ www.talnet.cz/

Sít krajských koordinátorů podpory nadání NPI ČR – kontakty na koordinátory, psychology a speciální pedagogy.

- ▶ <https://www.talentovani.cz/system-podpory-nadani/krajske-site>

Mensa – připravuje celou řadu vzdělávacích akcí pro učitele, ředitele škol, ale i pro odbornou veřejnost krajských a obecních úřadů, pro rodiče a děti.

- ▶ www.mensa.cz
- ▶ <https://deti.mensa.cz/>

Centrum rozvoje nadaných dětí – vzdělávání pedagogů a psychologů. Dále centrum přispívá výzkumnými aktivitami, vytvořením sítě odborníků a rodičů, spoluprací se zahraničními odborníky.

- ▶ www.nadanedeti.cz

Centrum pro talentovanou mládež – programy pro žáky a školy.

- ▶ <https://www.ctm-academy.cz/>

Centrum nadání – organizace, která zajišťuje vzdělávací a odborné aktivity, aktivity pro předškoláky, kluby pro rodiče a děti aj.

▶ www.centrumnadani.cz/

RVP.CZ – Digifolio

▶ digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=2125

Facebook „Nadané děti“

Seznam dalších vzdělavatelů a nabídka programů pro učitele naleznete na www.dvpp.info.

MÁTE VE TŘÍDĚ ŽÁKA S NADÁNÍM S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Toto téma je v současnosti velice aktuální, téměř každý učitel se ve své třídě setkal s žákem z jiné země, cizincem či uprchlíkem. Jinak řečeno s žákem s odlišným mateřským jazykem (žák s OMJ).

Tyto děti byly z jakéhokoliv důvodu vytrženy ze svého domova, ze svého přirozeného prostředí, své kultury a ocitly se v cizí škole s cizími učiteli, s cizími žáky v cizím městě a cizí zemi, kde ničemu nerozumějí, nechápou proč, míra jejich frustrace je neúnosná.

Mohlo by se zdát absurdní řešit u těchto žáků jejich nadání. Nadané děti však bývají citlivější, věci lépe chápou a dokážou si lépe uvědomit těžkosti, kterým jsou vystaveny a které sužují jejich rodinu, již v útlém věku. Naplnění jejich potřeb ve škole tak může zmírnit celkový stres a pomoci jim se začleněním do kolektivu a nového prostředí.

Kdo je žák s OMJ

Žáci s odlišným mateřským jazykem jsou nejen děti, které přicházejí z cizí země, **patří sem však také děti, které v ČR žijí delší dobu**, ale doma hovoří jiným jazykem než českým nebo doma českým jazykem hovoří, avšak studovaly v zahraničí a česky se nikdy neučily (Inkluzivní škola, 2022).

Nejdříve musíme zjistit, jak na tom žák je a s čím můžeme v úvodu pracovat, poté můžeme žákovi a jeho rodičům doporučit návštěvu PPP.

V první řadě tedy zjišťujeme jeho úroveň českého jazyka a z jakých kulturních podmínek přichází:

- Kde se žák narodil, zda se jedná o zemi původu rodičů, v kolika letech se do České republiky přistěhoval, případně v jaké cizí zemi studoval, jak moc se jeho mateřský jazyk liší od jazyka českého.
- V kolika letech se setkal s českým jazykem.

- Zda rodiče či sourozenci hovoří plynně česky nebo je celodenně přítomna jiná česky mluvící osoba.
- Zda žák navštěvoval předškolní či jiné zařízení v České republice (Hájková a Strnadová, 2010).

Pomoci nám mohou níže uvedené dotazníky.

ZJIŠTĚNÍ ÚROVNĚ ČESKÉHO JAZYKA

- ▶ <https://inkluzivniskola.cz/jak-zjistit-uroven-cestiny-diagnostika>
- ▶ <https://inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/priloha-k-prijimacimu-formulari>
- ▶ <https://csbh.cz/vyukove-materialy/inkluzivni-jazykove-vzdelavani/>

KURIKULUM ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA A VSTUPNÍ ORIENTAČNÍ TEST

- ▶ <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-cestiny-jako-druheho-jazyka?highlightWords=kurikulum>

ZJIŠTĚNÍ ZNALOSTÍ V MATEMATICE

- ▶ <https://inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/uvodni-zjisti-znalosti>

Naším cílem však není pouze zvládnutí nového učiva, ale celkový rozvoj osobnosti. Žák se musí v novém prostředí cítit bezpečně, aby mohl ukázat své schopnosti a dovednosti. Důležité je tedy získat celkovou představu o dítěti, kromě jazykových dovedností proto zjišťujeme (Horáčková, 2022):

- **Silné stránky, zájmy a možnosti podpory** – aby se žák mohl dobře začlenit do nového prostředí, je důležité zjistit, jaké jsou jeho záliby, jeho školní úspěchy, oblíbené předměty a také představy a plány žáka a jeho rodiny.
- **Znalosti a dovednosti v ostatních předmětech** – v případě, že žák neumí česky a zjištění znalostí nám komplikuje jazyková bariéra, pokud je to možné, zaměříme se na možnost pracovat se sešity a učebnicemi, které měl žák k dispozici v předchozí škole.

- **Fungování v hodinách a v kolektivu** – jednou z nejdůležitějších věcí je pak začlenění do kolektivu, sledujeme tedy, jak se žák zapojuje v průběhu vyučování, jakým způsobem tráví přestávky a zda komunikuje s třídou. V neposlední řadě je důležité také zlepšení v českém jazyce a jeho schopnost říct si o to, co právě potřebuje.

Nezapomínejme, že pro žáky s OMJ je mnohem těžší ukázat, co jim jde a co je baví. Jejich znalosti jazyka mohou být velice omezené a může trvat několik let, než si jazyk osvojí natolik, aby dokázali popsat své myšlenky (Cummins, 2006 cit. dle Bernkopfové, 2019). Je také důležité si uvědomit, že k nám žáci přicházejí z různých zemí s odlišnými školními systémy, přicházejí tedy i s různými vědomostmi, na které je nutné brát zřetel.

Jak pracovat ve třídě?

Nechte žáky ve třídě, aby nově příchozího sami podporovali, nebojte se skupinové práce, na žáka zbytečně neupozorňujte, a hlavně komunikujte, ptejte se ho, zda zadanému úkolu rozumí, jak se cítí a dejte mu čas (Inkluzivní škola, 2022).

Využijte učení nápodobou – básničky, písničky, rytmické a didaktické hry, propojení slov s činností a pohybem (MŠMT, 2021b).

Podněcujte žáka k používání slov a ustálených spojení v českém jazyce (MŠMT, 2021b). Zapojte třídu do výuky českého jazyka, použijte slabikáře, obrázkové encyklopedie, dramatizaci, spolužáci mohou žáka učit nová česká slovíčka.

Aby mohl být žák úspěšný, dejte mu dostatek času a prostoru, aby porozuměl zadání. Nesledujte jen výsledek, ale hlavně způsob, jakým žák při řešení postupoval, zda zadání porozuměl. Nepracujte s časovými limity. Vymýšlejte různé způsoby, jak zadání zprostředkovat, aby byly pro žáka lépe srozumitelné. A v neposlední řadě buďte tolerantní v odpovědích v jiném jazyce (MŠMT, 2021b).

Hodnoťte vždy s ohledem na jazykovou bariéru žáka (MŠMT, 2021b).

UČEBNÍ MATERIÁLY

- ▶ <https://www.cestina2.cz/>
- ▶ <https://cizinci.npi.cz/metodiky/>
- ▶ <https://inkluzivniskola.cz/cdj-ucebnice-materialy>

Pokud nevíte, co si počít, podívejte se na internetové stránky <https://inkluzivniskola.cz/> nebo na <https://meta-ops.eu/>, kde vám pomohou s integrací žáka s OMJ do vaší třídy. Další cenné rady naleznete na stránkách <https://cizinci.npi.cz/integrace/>.

Pokud tápete a nejste si jisti žákovým nadáním, vraťte se na str. 9 a postupujte stejně jako při vyhledávání žáků nadaných.

Pokud máte nadaného žáka s OMJ, pokračujte na str. 36 a kontaktujte krajského koordinátora nadání.

V případě krizových situací (válka, pandemie) MŠMT posílá pokyny, jak dále postupovat.

Doporučená literatura

Inkluzivní škola. *Děti s OMJ = vícejazyčné děti*. [online] In: inkluzivniskola.cz [cit. 18. 12. 2022]. Dostupné z:

<https://inkluzivniskola.cz/deti-s-omj-vicejazycne-deti>

MŠMT. *Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání*. [online] In: msmt.cz [cit. 18. 12. 2022]. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/kurikulum-cestiny-jako-druheho-jazyka?highlightWords=kurikulum>

MŠMT. *Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí)*. [online]. In: msmt.cz, 2021b [cit. 30.12.2022]. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicke-doporuceni-pro-poskytovani-sluzeb-skolskych>

PŘÍLOHY – PRACOVNÍ LISTY A JINÉ

- ▶ www.matika.in – soubor úloh IN
- ▶ <https://www.geograf.in/cs/>
- ▶ <https://skolakov.eu/>
- ▶ <https://isibalo.com/>
- ▶ <https://www.arcademics.com/>
- ▶ <https://viki.iedu.sk/>
- ▶ <https://cz.puzzle-bridges.com/>
- ▶ www.umimeto.org
- ▶ <https://tajuplnacesta.cz/>
- ▶ <https://www.psanihrave.cz/>
- ▶ <http://www.veskole.cz/>
- ▶ <http://vseved.upol.cz/predmety.php>
- ▶ <https://sites.google.com/site/testyahry/>
- ▶ <https://www.learningchocolate.com/>
- ▶ <https://quizlet.com/en-gb>
- ▶ <https://zabavna-matematika.chytrak.cz/>
- ▶ www.skolasnadhledem.cz
- ▶ <https://www.proskoly.cz/>
- ▶ <http://www.eschovka.cz/>

APLIKACE

- Matemág
- Nezkreslená věda

PRACOVNÍ SEŠITY A LISTY

- **Didaktis** – Koumák pro prvňáky, Koumák pro druháky, Koumák pro třetíáky, Koumák pro čtvrtáky, Koumák pro pátáky.
- **Fraus** – Pracovní sešity
<https://ucebnice.fraus.cz/>

- **Pracovní listy ZŠ Hálkova**
<https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace--pracovni-listy--fzs-halkova-olomouc>
- **Pracovní listy z projektu „Nadání je třeba rozvíjet“**
<https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace--pracovni-listy--most-2000>
- **Rozvíjíme matematické nadání žáků**
<http://www.nuv.cz/vystupy/rozvijime-matematicke-nadani-zaku>

SOUTĚŽE

- Logická olympiáda (Mensa)
www.logickaolympiada.cz/
- Soutěže vyhlašované MŠMT
talentovani.cz/souteze
- Bobřík informatiky
<https://ibobr.cz/>
- Kooperativní hry, týmové výzvy a soutěže zapojující řešení problémů (např. šifrovačky, turnaje v přemýšlecích hrách).

REJSTŘÍK

ADHD.....	14	Organizace.....	34
Akcelerační varianta.....	28	Pedagogická intervence.....	25
Aktivní nadaný.....	17	Perfekcionismus.....	19
Aplikace.....	40	PLPP.....	25
Aspergerův syndrom.....	15	Podpůrná opatření.....	25, 26
Auditivní typ.....	31	Pomůcky.....	26
Bezproblémový nadaný.....	17	Pozorovací arch.....	12
Cizí jazyk.....	16	PPP.....	25
Český jazyk.....	16	Pracovní sešity a listy.....	40
Deprese.....	18	Přírodověda.....	16
Dotazníky.....	11	Přírodovědný talent.....	32
Dvojí výjimečnost.....	13, 18	Samostatný nadaný.....	18
Enrichment varianta.....	28	Skryté nadání.....	12
Financování.....	26, 27	Skrytý nadaný.....	18
Hodnocení.....	32	Soutěže.....	41
Chybná diagnóza.....	14	SPC.....	25
Identifikace.....	9	Supersenzitivita.....	19
IVP.....	25	Školská poradenská zařízení.....	25
Jazykový talent.....	31	Talent.....	16, 31
Kinestetický typ.....	31	Učitel.....	22
Matematický talent.....	32	Úprava prostředí.....	30
Matematika.....	16	VARK.....	31
Metody.....	30	Vizuálně-verbální typ.....	31
Multimodální typ.....	31	Vizuální typ.....	31
Nadané dívky.....	12	Vlastní.....	33
Nadaný „odpadlík“.....	17	Vyhledávání.....	11
Nadaný introvert.....	18	Výjimečný nadaný.....	17
Nadaný se SPU.....	13	Vzdělávání učitele.....	33
Nerovnoměrný vývoj.....	19	Žák s odlišným mateřským jazykem.....	36
Obohacující varianta.....	28		
Opomíjený nadaný.....	17		

POUŽITÁ LITERATURA

- AMEND, Edward a kol. (2009). A Unique Challenge: Sorting Out the Differences between Giftedness and Asperger's Disorder [online]. In: *Gifted Child Today*, [cit. 15. 8. 2020]. č.32, s. 57–63. 10.1177/107621750903200414. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/284751013_A_Unique_Challenge_Sorting_Out_the_Differences_between_Giftedness_and_Asperger's_Disorder
- BERNKOPFOVÁ, Michala, Barbora NOSÁLOVÁ, Kristýna TITĚROVÁ, Tereza VÁGNEROVÁ a Jana VÁVROVÁ. *Průvodce začleňováním žáků s odlišným mateřským jazykem: pro základní školy*. Praha: Meta, 2019. ISBN 978-80-88171-23-2. [online] In: Meta-ops.cz, Dostupné z: https://meta-ops.eu/wp-content/uploads/2020/03/pruvodce_zaclenovanim_zaku_s_OMJ_META.pdf
- ČAVOJSKÁ, Magdalena a kol. *Krok za krokem s nadaným žákem: Vyhledáváme rozumově nadané žáky*. Praha: VÚP, 2010. 68 s. ISBN 978-80-87000-42-7.
- ČERMÁK, Vladimír, TURINOVÁ, Lara. *Nadaní žáci na základní škole*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2005, 50 s. ISBN 80 7044-715-X.
- ČESKO. *Vyhlaška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. [online] In: Msmť.cz Dostupné z: <https://www.msmť.cz/dokumenty/vyhlascky-ke-skolskemu-zakonu>
- GARDNER, Howard. *Dimenze myšlení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 400 s. ISBN 80-7178-279-3.
- HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 144 s. ISBN 978-80-247-3857-4.
- HÁJKOVÁ, Vanda, STRNADOVÁ, Iva. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010. ISBN 978-80-247-3070-7.
- HORÁČKOVÁ, Klára. *Diagnostika dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem*. [online] In: upol.cz [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/metodika-identifikace-socialniho-znevychodneni/3-vybrane-oblasti-pedagogicke-diagnostiky/3-1-diagnostika-deti-a-zaku-s-odlisnym-materskym-jazykem/>
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadání*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 256 s. ISBN 978-80-247-1998-6.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Základní témata problematiky nadaných*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha s.r.o., 2007, 72 s. ISBN 978-80-86723-25-9.
- Inkluzivní škola. *Děti s OMJ=vícejazyčné děti*. [online] In: inkluzivniskola.cz [cit. 18. 12. 2022]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/deti-s-omj-vicejazycne-deti>

- KROUPOVÁ, Kateřina a kol. *Slovník speciálněpedagogické terminologie*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2016, 328 s. ISBN 978-80-247-5264-8.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dítě jeho vývin, vzdělávání a podporování*. Vyd. 4. Bratislava: Iris, 2012a, 394 s. ISBN 978-80-89256-99-0.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadaný žiak na základnej, strednej a vysokej škole*. Vyd. 1. Bratislava: Iris, 2012b, 543 s. ISBN 978-80-89256-87-7.
- LOJOVÁ, Gabriela, VLČKOVÁ, Kateřina. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 231 s. ISBN 978-80-7367-876-0.
- MACHŮ, Eva. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 64 s. ISBN 80-210-3979-5.
- MACHŮ, Eva, KOČVAROVÁ, Ilona a kol. *Kvalita školy z hlediska péče o nadané žáky*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2013, 135 s. ISBN 978-80-7454-316-6.
- MALINOVÁ, Dagmar, MARŠÍČKOVÁ, Petra. *Nadání je třeba rozvíjet*. [online] Most: Most 2000, 2013. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/res/f/most-2000-metodicka-prirucka.pdf>
- MŠMT. *Metodický pokyn k zajišťování podpůrného opatření, pedagogická intervence* [online] In: edu.cz, 2021a [cit. 18. 12. 2022] Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2021/01/Metodicky_pokyn_Pedagogicka_intervence.pdf
- MŠMT. *Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí)*. [online] In: msmt.cz, 2021b [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/metodicke-doporuceni-pro-poskytovani-sluzeb-skolskych>
- MUDRÁK, Jiří. *Nadané děti a jejich rozvoj*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015, 176 s. ISBN 978-80-247-5089-7.
- NEIHART & BETTS in HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Rizikové skupiny, typy a profily nadaných žáků (studentů)* [online] In: Svět nadání, 2012. ISSN 1805-7217 Dostupné z: <https://www.talentovani.cz/aktualni-cislo/cislo-2-rocnik-2012>
- NOVOTNÁ, Lucie. *Možnosti rozvoje potenciálu mimořádně nadaných ve školním prostředí*. [online] In: Metodický portál: Články, 2004 [cit. 14. 8. 2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/23/MOZNOSTI+ROZVOJE+POTENCIALU-MIMORADNE-NADANYCH-VE-SKOLNIM-PROSTREDI.html/#1>
- NPI ČR. *Plány IVP a PLPP*. [online] In: RVP.cz [cit. 2. 4. 2021]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10466>
- NPI ČR. *Začleňování žáků s OMJ*. [online] In: NPI.cz [cit. 2. 2. 2023]. Dostupné z: <https://cizinci.npi.cz/integrace/>

NÚV. *Podpůrná opatření*. [online] In: Nuv.cz [cit. 2. 4. 2021].

Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/podpurna-opatreni?highlightWords=intervenc+e+nad%C3%A1n%C3%AD>

PORTEŠOVÁ, Šárka. *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 224 s. ISBN 978-80-7367-990-3

SEJVALOVÁ, Jitka. *Talent a nadání*. Praha: IDM MŠMT, 2004, 60 s. ISBN 80-86784-03-7.

STEHLÍKOVÁ, Monika. *Nadané dítě: Jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2018, 160 s. ISBN 978-80-271-0512-0.

SWORD, Lesley (2013). *Nadměrná vzrušivost nervové soustavy u nadaných dětí* [online]. In: deti.mensa.cz [cit. 6. 12. 2020]. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace-problemy-socialni-emocionalni&aid=327>

ŠIMKOVÁ, Petra. *Riziko chybné identifikace ADHD v souvislosti s nadáním z pohledu učitelů* [Diplomová práce]. Brno: Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, 2013.

ŠTĚÁVA, Jan a kol. *Praktická příručka pro učitele o práci s talentovanými žáky na středních školách*. Vyd. 1. Brno: Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu, z. s. p. o., 2010, 44 s. ISBN 978-80-254-8122-6.

VALENTOVÁ, Ingrid. *Brožura pro pedagogy nadaných žáků: Její tvorba a ověření v praxi*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, (2020). 120 s.

Vark-learn.com: *VARK Strategies* [online] In: Vark-learn.com. [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://vark-learn.com/strategies/>

VENCLOVÁ, Kateřina Emer. *Systematický úvod do problematiky nadání*. [online] In: Prezi.cz, 2017 [cit. 6. 6. 2020] Dostupné z: <https://prezi.com/psr5c7xela5j/systematicky-uvod-do-nadani-2017/>

VONDRÁKOVÁ, Eva (2014). *Proč se o nadané starat a kolik jich vlastně je*. In: Vzdělávání, roč. 3, č. 1/2014. ISSN 1805-3394.

OBRAZ OBUVNICKÝ

Bylo změřeno, že průměrné dítě má při nástupu do školy boty velikosti 30. Všechny děti proto při nástupu dostanou boty velikosti 30. Dobře víme, že pro zdravý vývoj nohy jsou potřeba kvalitní boty odpovídající velikosti, ale na šití bot na míru zatím nejsou prostředky. Několika dětem jsou jednotné boty moc velké. Chudáčci, mají moc malou nožku. (Nad těmi se slitujeme, necháme ušít zvláštní sadu malých bot, nebo alespoň koupíme pomůcky na vycpání.) Děti s extrémně velkýma nohama trpí stejně nebo víc, ale nesmějí si stěžovat. Jsou přece od přírody nadprůměrně obdařené, tak co by ještě chtěly!

Vzdělávat člověka bez ohledu na uspořádání jeho mysli je jako obouvat člověka bez ohledu na velikost a tvar jeho nohy.

Jsou ti jednotné boty moc malé? Zaplatíme ti jednu botu navíc!

(Venclová, 2017)

Pozor schod! aneb co dělat s nadaným žákem

Ingrid Valentová

Editorské práce: Lenka Vojíková

Konzultant: RNDr. Mgr. Zdeňka Chocholoušková, Ph.D.

Grafická úprava a sazba: Petr Černý

Vydal Národní pedagogický institut České republiky,
Senovážné nám. 25, 110 00, Praha 1

Rok vydání: 2023

První vydání

Aktuální informace o publikacích Národního pedagogického institutu
České republiky najdete na webových stránkách

www.npi.cz

CO OPRAVDU POTŘEBUJI?

Přijetí a sebezpřijetí – rozumím tomu, jaký jsem, proč jsem jiný. Nejbližší (vč. učitelů a spolužáků) mě berou takového, jaký jsem. Vyjadřují přání mě pochopit a respektovat, i když je to občas těžké. Mám se komu svěřit a můj důvěrník mi věří.

Socializace – poznat lidi jako jsem já. Naučit se zdravou mezilidskou interakci v souladném kolektivu a pak teprve zkoušet své štěstí v inkluzivní džungli. Znat strategie zvládnání nepříjemných pocitů z nesouladného prostředí, návratu k sobě. Mít možnost ustoupit, když cítím, že je to nad moje síly (předcházet vnitřním či vnějším emočním bouřím a úzkostným atakám).

Seberealizace – mám možnost se rozvíjet v tom, co mě naplňuje i v případě, že „to k ničemu není“, i za cenu zvětšení propasti mezi mnou a okolím. Nároky na nápravná opatření (řešení slabých stránek) nikdy nesmějí být větší než prostor pro seberealizaci (rozvoj silných stránek). Jako každý potřebuji alespoň u značné části svých činností zažívat pocit smysluplnosti, dobré práce.

Perspektiva – mám před sebou výzvy, které jsou náročné, ale zdolatelné. To bohužel nebývají stejné výzvy, jaké potřebují ostatní, ty jsou pro mě často moc jednoduché, nebo naopak nezdolatelné (v obou případech místo růstu a rozvoje dochází k deprivaci a frustraci). Vždy preferujeme výzvy, v nichž překonáváme sami sebe, nepodporujeme touhu porážet ostatní (výhry v soutěžích jen komplikují sociální situaci).

(Venclová, 2017)